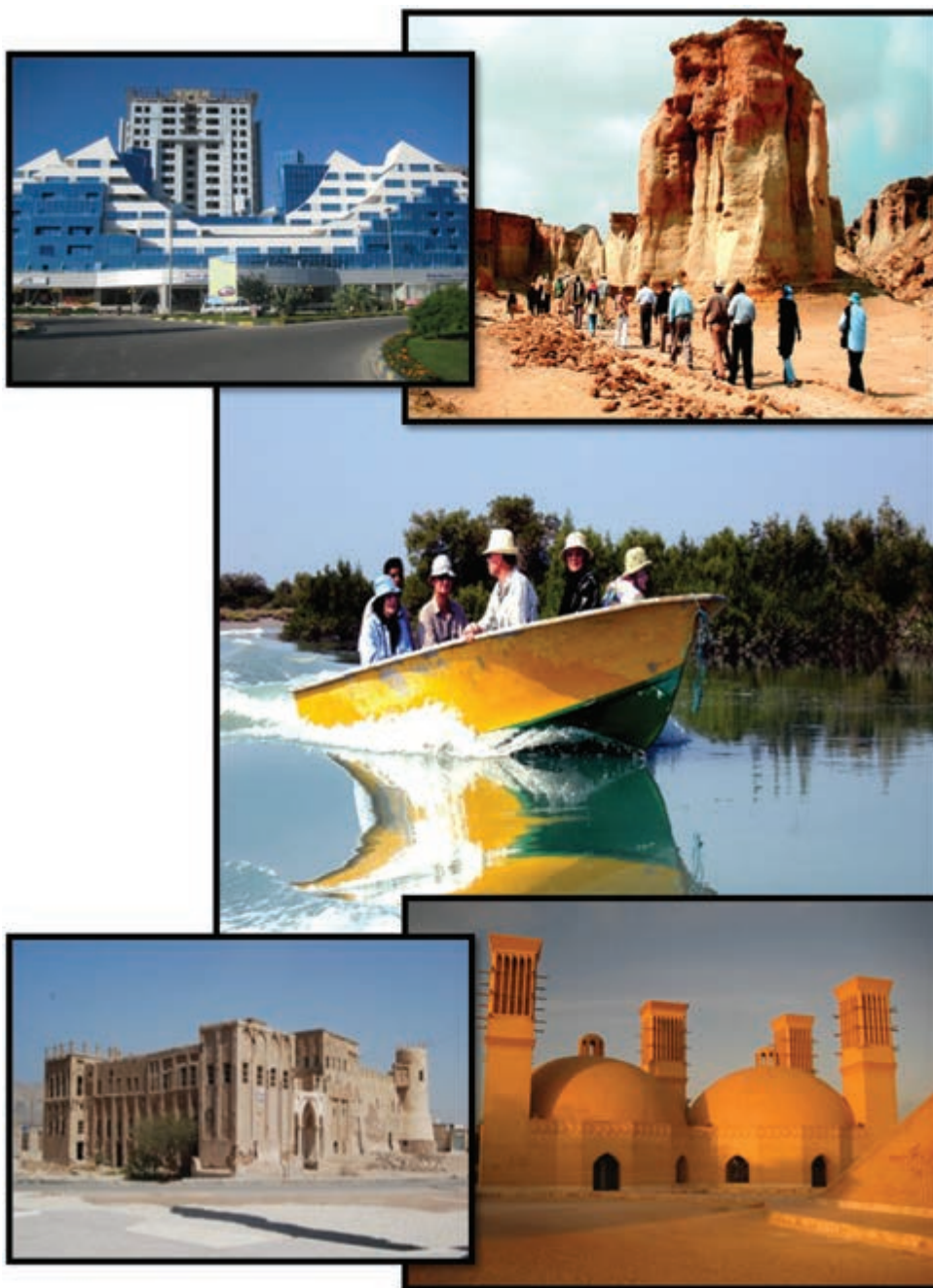

فصل پنجم

توانمندی‌های استان هرمزگان

درس ۱۲ قابلیت‌ها و جاذبه‌های گردشگری استان

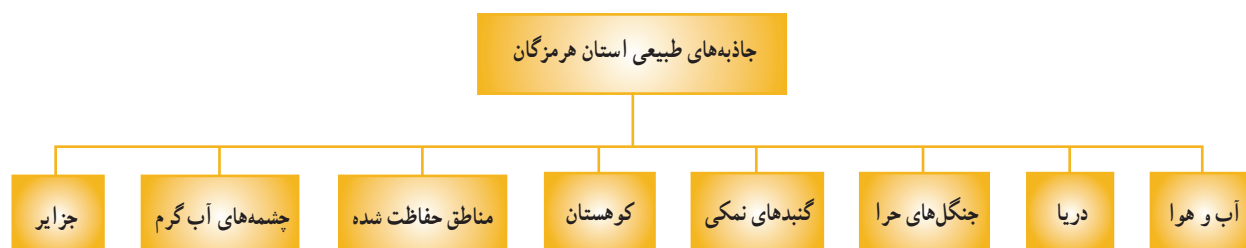
گردشگری

گردشگری امروزه در ردیف موفق‌ترین و بزرگ‌ترین صنعت نوپای جهان محسوب می‌شود و در تمام دنیا از اهمیت خاصی برخوردار است؛ به‌طوری که تقاضا و تمایل برای گردشگری با انگیزه‌های متنوع به‌منظور تفرج، زیارت، سیاحت و تجارت، در تمام جهان با سرعت عجیبی در حال افزایش است. بالارفتن سطح درآمد، افزایش ایام فراغت، تغییرات و نگرش‌های جدید به‌مفاهیم زندگی و ضرورت روابط بین‌المللی ایجاب می‌کند که گردشگری به‌شدت توسعه و گسترش یابد. گردشگری در استان هرمزگان باتوجه به دارا بودن جاذبه‌های طبیعی و انسانی مانند موقعیت ویژه جغرافیایی، طبیعت زیبا، هوای معتدل بهاری در فصول پاییز و زمستان، سواحل زیبای شنی و صخره‌ای، جزایر بزرگ و کوچک با جاذبه‌های خاص، جنگل‌های منحصر به فرد حرا، گنبد‌های نمکی، آثار باستانی، فرهنگ غنی و ... سبب شده است تا این استان جزء مناطق مهم گردشگری در سطح ملی و بین‌المللی به‌ویژه از نظر جاذبه‌های طبیعی باشد.

الف) جاذبه‌های طبیعی استان

در استان زیبای ما جاذبه‌های طبیعی فراوانی وجود دارد.

جاذبه‌های طبیعی: به جاذبه‌هایی گفته می‌شود که انسان در ایجاد آن‌ها دخالتی نداشته است.

آب و هوا: شرایط آب و هوای استان در فصل‌های پاییز و زمستان معتدل است. زمانی که در بسیاری از استان‌های کشور برف و سرما حاکم است این استان هوای بهاری دارد. همه جای آن سرسبز و زیباست و بهترین آب و هوا و شرایط طبیعی را برای جذب گردشگر از نقاط مختلف کشور و سایر کشورهای جهان دارد.

توانمندی‌های استان

شکل ۱-۵- مناطق اطراف شهرستان رودان پارسیان در فصل بهار

دریا: آب‌های آرام و زیبای نیلگون خلیج همیشه فارس با طبیعت بکر و دست‌نخورده جزایر امکانات تفریحات سالم مانند شنا، قایق‌رانی، ماهیگیری، گردشگری دریایی و پژوهشی را فراهم کرده است.

شکل ۲-۵- قایق‌رانی و غواصی در خلیج فارس

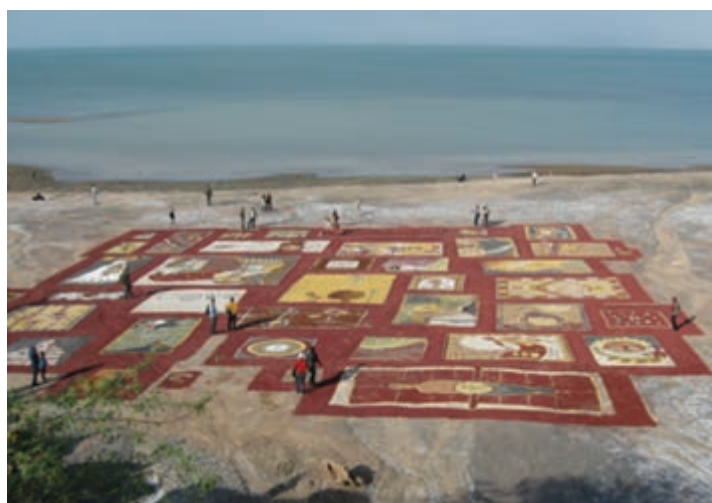

جنگل حرا: وسیع ترین قسمت جنگل های زیبای حرا در آب های بین لافت و بندر پل در شمال غربی جزیره قشم و در فاصله ۱۴۰ کیلومتری غرب بندرعباس قرار دارد. جنگل های حرا با آبراهه هایش و با پرندگان زیبا و طبیعت بکر، از مناطق جذاب، دیدنی و توریستی استان است و هر ساله افراد بسیاری برای تماشای، استراحت و تحقیق جذب این ناحیه بی نظیر می شوند.

شکل ۳-۵- قایق رانی در اطراف جنگل های حرا

گنبد های نمکی: گنبد های نمکی موجود در استان به دلیل دارا بودن چشم انداز های زیبای زمین ساختی، تنوع چشمگیر کانی ها و غار های نمکی یکی از جاذبه های علمی گردشگری هستند که مشتاقان به طبیعت را به سوی خود جلب می کنند. سایت نمکدان ژئوپارک قشم یکی از طولانی ترین غار های نمکی جهان و جزیره هرمز نیز به عنوان نگین زمین شناسی خلیج فارس محسوب می شوند.

شکل ۵-۵- فرش ساخته شده از خاک های هرمز

شکل ۵-۴- غار نمکی قشم

توانمندی‌های استان

کوهستان: بخش اعظم استان را ناهمواری‌های کوتاه و بلند نظیر کوه‌های گنو، هماگ و ... تشکیل می‌دهد. این ارتفاعات به لحاظ موقعیت طبیعی، آب و هوای معتدل از اهمیت زیست محیطی، تفرجگاهی و ورزش‌های کوهستانی برخوردار هستند. کوه‌های گنو و هماگ در زمستان‌ها معمولاً از برف پوشیده می‌شود که در صورت تجهیز امکانات مناسب، قابلیت لازم حداقل جهت جذب گردشگر داخلی را دارند.

شکل ۵-۶- ارتفاعات گنو و هماگ

مناطق حفاظت شده: مناطق حفاظت شده استان شامل ارتفاعات گنو، کرانه‌های ساحلی، تالاب‌های بین‌المللی و پناهگاه حیات وحش می‌باشد که همه این مناطق جزء کنوانسیون رامسر و شبکه ذخیره‌گاه زیست‌کره یونسکو محسوب می‌شوند و تمام قابلیت‌های لازم را برای جذب گردشگر دارند.

چشمه‌های آب گرم: از دیگر جاذبه‌های استان چشمه‌های آب گرم متعددی است که نه تنها گردشگاه‌های زیبا و محل تفریح مردم هستند، بلکه از نظر طبی و رفع انواع امراض پوستی، روماتیسمی، کم‌رددهای مزمن و درد مفاصل مؤثرند و هر ساله مسافران زیادی از سایر نقاط کشور جهت استفاده از این چشمه‌ها به آن جا سفر می‌کنند. مهمترین این چشمه‌ها عبارت‌اند از: آبگرم گنو، خورگو، سرخا، آسک، چارک، لشتغان، چاه احمد، فاریاب، فتویه، تودرویه، حاجی آباد، ده شیخ، بادون، ملایجی.

فعالیت

– کدام یک از این چشمه‌های آب گرم در شهرستان شما قرار دارد؟

.....

شکل ۷-۵- مجتمع آب درمانی آبگرم گنو

جزایر و نقش آن‌ها در توسعه گردشگری هرمزگان: جزایر استان به‌عنوان کلیدی‌ترین ناحیه استان هستند که دارای عملکردهای بین‌المللی بوده و ابزار ملی در جهت افزایش توان کشور در عرصه رقابت‌های تجاری و گردشگری با کشورهای همجوار محسوب می‌شوند. قابلیت‌ها و توانمندی‌های اصلی در جزایر مخصوصاً قشم و کیش حول محورهای گردشگری، تجاری، دریایی، تفریحی، سمینارها، همایش‌ها و کنفرانس‌ها دور می‌زند. جزایر نه تنها اهمیت گردشگری درون استانی دارند بلکه از اهمیت سیاسی، ژئوپولوتیک و جهانی نیز برخوردارند. مهمترین فرصت و نقطه قوت در صنعت گردشگری استان گردشگری تجاری است و منطقه آزاد قشم و کیش به‌عنوان بازارهای عمده جهانگردی در استان محسوب می‌شوند. هم‌اکنون جزیره قشم از نظر گردشگری در کشور در موقعیت ممتاز قرار دارد و مسافران زیادی از سراسر کشورمان در طول سال به‌خصوص پاییز، زمستان و ایام نوروز به قشم سفر می‌کنند و علاوه بر گردش و تفریح، از بازارهای آن دیدن و خرید می‌نمایند.

توانمندی‌های استان

شکل ۸-۵- رونق گردشگری در قشم و کیش

فعالیت ✓

– مهم‌ترین جاذبه گردشگری طبیعی شهرستان محل زندگی شما چیست؟

.....

برای مطالعه

جدول ۱-۵- جاذبه‌های طبیعی در ۱۲ روستای گردشگری استان

نام روستا	جاذبه	نشانی
آبنما	قنات کهنوج بالا - صخره‌های طبیعی - پل آبنما رودخانه آبنما	رودان، بخش مرکزی
لافت	جنگل حرا و آثار تاریخی و بافت قدیمی روستا	قسم روستای لافت
بخوان	رودخانه‌ها چشم‌اندازهای طبیعی و زیبای منطقه آسیاب	حاجی آباد - بخش فارغان، روستای بخوان
تزرچ	آبشار تزرچ - آسیاب قدیمی	حاجی آباد روستای تزرچ
سرخاء	آبگرم - کوهستان باغ‌های مرکبات - رودخانه، نخلستان، چشمه	بندرعباس روستای سرخاء
رویدر	طبیعت زیبای منطقه - چشمه ارتفاعات	بندرخمیر، روستای رویدر
سیخوران	کوه‌های بلند، باغ‌های مرکبات رودخانه‌های دائمی	بندرعباس روستای سیخوران
کوهستک	چشم‌انداز ساحل ماسه‌ای، بناهای تاریخی، پیست اتومبیل‌رانی بین کوهستک و گهردو، تپه‌های ماسه‌ای شنی	میناب، روستای کوهستک
لارک	قلعه پرتغالی‌ها در روستا و جزیره، سواحل جوار روستا و جزیره	قسم، روستای لارک
سید سلطان محمد	زیارت امامزاده، سید سلطان محمد قدمگاه امامزاده، مناظر طبیعی	رودان بخش رودخانه
فاریاب	آبگرم، نخلستان، آسیاب آبی، مناظر طبیعی	بستک روستای فاریاب
تدرویه	آبگرم، آسیاب قدیمی، قنات، بوستان، نخلستان، برکه	بستک بخش مرکزی

توانمندی‌های استان

تفرجگاه سی‌خوران

آبشار تزرچ

غروب هرمزگان

پل آب‌نما، رودان

خانه گلستان در بندر گنگ

بادگیرهای لافت

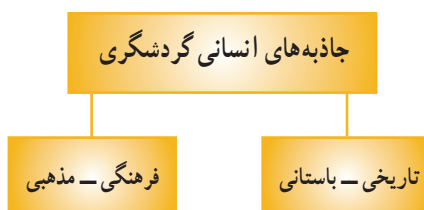
زیستگاه پرندگان جزیره هندورابی و دلفین‌های جزیره هنگام

شکل ۹-۵- برخی از جاذبه‌های گردشگری استان

ب) جاذبه‌های انسانی

جاذبه‌های انسانی به جاذبه‌هایی گفته می‌شود که توسط انسان‌ها ساخته شده‌اند.

جاذبه‌های تاریخی - باستانی : با توجه به شرایط آب و هوایی و ضریب تخریب بالای بناها در این منطقه، تعداد آثار تاریخی باقی‌مانده چشمگیر نیست و در حال حاضر یادگارهای پراکنده ولی مهمی در استان باقی و دیده می‌شود. بیشتر این آثار مربوط به دوره‌های ساسانی، صفویه و قاجار است که توسط سازمان میراث فرهنگی به ثبت رسیده‌اند.

قلعه : در استان به دو نمونه قلعه می‌توان اشاره کرد : قلعه‌هایی که به وسیله حکومت گران محلی ساخته شده و قلعه‌های نظامی که در زمان تسلط پرتغالی‌ها بر تنگه هرمز ایجاد شده است. آیا می‌توانید چند مورد از این قلعه‌ها را نام ببرید؟ .....

شکل ۱۰-۵- قلعه پرتغالی‌ها در جزیره قشم و فین

توانمندی‌های استان

پل لاتیدان: این پل در زبان محلی به پل شاه عباسی معروف است که دارای ۲۰۰ دهانه و ۱۵۰۰ متر طول است و طولانی‌ترین پل قدیمی در ایران محسوب می‌شده است. در حال حاضر ۳۳ دهانه آن مشخص است و در ۵۰ کیلومتری غرب بندرعباس بر روی رود کل قرار دارد.

شکل ۱۱-۵- پل لاتیدان، ۵۰ کیلومتری غرب بندرعباس

حمام‌های قدیمی: حمام گله داری، حمام بزرگ (حمام گپ)، حمام فین و حمام خان بستک (دارا بودن سیستم حرکت آب در دیواره‌های این حمام از نکات بارز آن است.) از قدیمی‌ترین حمام‌های استان به‌شمار می‌روند.

شکل ۱۲-۵- نمای بیرونی و درونی حمام گله‌داری، بندرعباس

معابد: معابد در استان به دو صورت مشخص نیایشگاه و معبد، شناسایی شده است؛ مانند غار خریس و معبد هندوها. معبد هندوها نمونه منحصر به فردی از سبک معماری هندی در ایران است.

شکل ۱۳-۵- نمای بیرونی و درونی معبد هندوها، بندرعباس

شهر باستانی حریره کیش: پستی و بلندی‌ها و خرابه‌های شهر قدیمی حریره حدود ۱۲۰ هکتار وسعت دارد که شامل خانه‌ایان، بخش کارگاهی و صنعتی و حمام می‌باشد.

شکل ۱۴-۵- شهر باستانی حریره، کیش

توانمندی‌های استان

قنات زیرزمینی کاریز: قنات کیش بیش از ۲۵۰۰ سال قدمت دارد و آب شیرین قابل شرب ساکنان جزیره را تأمین می‌کرده ولی اکنون به یک شهر زیرزمینی شگفت‌انگیز تبدیل شده که بیش از ۱۰۰۰۰ متر مربع وسعت دارد.

شکل ۱۵-۵- مظهر قنات‌های زیر زمینی کاریز، کیش

چاه‌های تلا: در بندر لافت به تعداد روزهای سال کیسه حدود ۳۶۶ حلقه چاه برای جمع‌آوری آب باران حفر شده است؛ به‌طوری‌که روزانه آب یک حلقه چاه مورد استفاده عموم قرار می‌گرفت، این چاه‌ها به دلیل اهمیت حیاتی‌شان به چاه‌های تلا معروف هستند که یکی از جاذبه‌های گردشگری جزیره قشم می‌باشند.

شکل ۱۶-۵- چاه‌های تلا در بندر لافت

از دیگر آثار تاریخی استان می‌توان به آب انبارهای متعدد، کاروان سراها، بادگیرهای زیبای لافت قشم، آسیاب‌های آبی، تپه‌های باستانی، عمارت‌ها و ... اشاره کرد.

جاذبه‌های فرهنگی و مذهبی استان شامل :

فرهنگی — مذهبی

مساجد : در استان هرمزگان مساجد متعددی بنا شده که قدمت دیرینه دارند و از نظر زیبایی معماری بی نظیر می باشند، بیشترین مساجد در بندر لنگه و قدیمی ترین مسجد در روستای گوشه در جزیره قشم هستند که مربوط به سده های اولیه دوره اسلامی می باشند.

شکل ۱۷-۵- مسجد جامع بستک و مسجد ملک ابن عباس در بندر لنگه

زیارتگاه ها : در استان هرمزگان زیارتگاه های متعددی به سبب پاسداشت امامزادگان بنا شده است؛ مانند : امامزاده شاه محمد تقی (ع)، امامزاده سید مظفر(ع)، امامزاده سید کامل(ع) و سید سلطان محمد(ع) و ...

شکل ۱۸-۵- امامزاده سید مظفر(ع) در بندرعباس — سیدسلطان محمد(ع) در زیارتعلی رودخانه

توانمندی‌های استان

موزه : از جمله مکان‌هایی که بازدید کننده فراوانی دارد موزه‌ها هستند که موزه مردم‌شناسی خلیج فارس بندرعباس، موزه جناح بستک، موزه حمام خان بستک، موزه حمام گله داری، موزه حیات وحش و موزه آب از جمله موزه‌های استان اند.

شکل ۱۹-۵- موزه مردم‌شناسی خلیج فارس - موزه جناح بستک

فعالیت

۱- به نظر شما گردشگری در استان هرمزگان چه تأثیرات مثبت و پیامدهای منفی می‌تواند به همراه داشته باشد؟ نتایج آن را در جدول زیر بنویسید.

پیامدهای منفی	تأثیرات مثبت

۲- شما برای پیشرفت صنعت گردشگری استان چه پیشنهاد و راهکاری ارائه می‌دهید؟

.....

۳- با کمک دبیر خود انواع گردشگری را در تصاویر زیر مشخص کنید :

بازدید علمی

در صورت امکان با راهنمایی دبیر خود یکی از جاذبه‌های مکانی طبیعی، تاریخی یا فرهنگی استان را انتخاب کنید و با نظارت دبیر و به اتفاق سایر همکلاسی‌هایتان از آن مکان بازدید به عمل آورید و گزارشی را تهیه کنید و به گروه جغرافیای شهرستان و استان ارسال کنید.

اهداف بخش گردشگری در استان هرمزگان

- ❖ توسعه صنعت گردشگری در جهت شناساندن فرهنگ و آداب بومی محلی
- ❖ احیا و توسعه قطب‌ها و مناطق نمونه گردشگری
- ❖ جلب مشارکت مردم و سرمایه خارجی در زمینه احداث دهکده‌های توریستی و مجتمع‌های آب درمانی و تأسیسات گردشگری
- ❖ گسترش ارتباطات و فعالیت‌های اطلاع رسانی به منظور شناساندن و معرفی بهتر جاذبه‌های توریستی استان
- ❖ تشویق سرمایه‌گذاران بخش خصوصی جهت توسعه کمی و کیفی بخش گردشگری
- ❖ افزایش رضایتمندی با ارتقاء سطح و کیفیت خدمات گردشگری

برای مطالعه

جدول ۲-۵- مهم‌ترین جاذبه‌های گردشگری استان هرمزگان

شهرستان	جاذبه گردشگری
ابوموسی	سواحل زیبای مرجانی، ساختمان بانک ملی، کوه حلوا
بندرعباس	مجموعه آب انبارهای موزه، مسجد گله‌داری، مسجد جامع دلگشا، معبد هندوها، پل لاتیدان، کاروانسرای خونسرخ، کاروانسرای گچین، برکه طولی، برکه گرد، آسیاب آبی گنو، گنبدسرخ، حمام بزرگ، بادگیر منبر گپ، قلعه فین، خانه احمدی، خانه گله‌داری، حمام فین، مجموعه آسیاب‌های بهرغ، عمارت کلاه فرنگی، حمام گله‌داری، امام‌زاده شاه محمد تقی «ع»، امام‌زاده سید مظفر «ع»، امام‌زاده سید کامل «ع»؛ مسجد جامع اهل سنت، زیارتگاه حضرت خضر نبی «ع»، مجموعه برکه‌های باران، موزه مردم‌شناسی خلیج فارس، گنجینه آب، موزه حیات وحش، آسیاب‌های مارم.
بندر خمیر	کاروانسرای کهورستان، کاروانسرای کیشی دری، کاروانسرای برکه سلطان، کاروانسرای برکه سفید، آب انبار عبدالله مداوی، برج قلعه خمیر، دیوار سدار، چشمه آب گرم لشتان، چشمه چاه احمد، جنگل حرا، کوه گوری.
بندر لنگه	مسجد افغان، مسجد ملک ابن عباس، مسجد آقا، خانه فکری؛ برج ودیوار سنگی، بندر کنگ، خانه گلستان، قلعه مغویه، قلعه تاریخی پرتغالی‌ها، خانه بستکی، برکه دریا دولت، پنج برکه، مجموعه بافت قدیم کنگ، مجموعه برکه بشاری، مسجد و مدرسه محمدیه دژگان، مسجد خداداد، قلعه لشتان، بنگله، خانه فاروق، ساحل مهتابی، شهر باستانی حریره، شهر زیرزمینی کاریز.
بشاگرد	قلعه الله وردی خان گوهران، پارک جنگلی گوهران، آبشار آویشن گوهران، مکان تفریحی باهتک، آبشار بابک، جنگل صحرا، سد بم بارک، سد جگین، زیارت سید ابراهیم، زیارت بی بی پیشناز، امام‌زاده سید نجمه الدین کلاهو، زیارت بوری کوریجی.
بستک	حمام خانی بستک، کاروانسرای بستک، بازار بستک، آرامگاه شیخ احمد شیخ راشد مدنی، قلعه خان بستک، برج گری کوه، مسجد بن نادار، مسجد جامع بستک، مدرسه مصطفویه، آرامگاه عبدالرحمن شیخ، آرامگاه سید مظفر، کاروانسرای ابوالفتح خان، قنات‌های دهنگ، خانه کاظم، مقبره تاج الدین منصور، مقبره شیخ حسن عالی، مقبره شیخ عبدالقادر مدنی، آرامگاه زاهد محمد، قلعه ایلود، قلعه کوهیج.

بارسیان	کلات سرخ، مقبره پرگوده، پیرزیارت، قلعه بهده، تونل کری کنار، غار کلات عالی گنا، ساحل زیبای بندرستانو، ساحل تیرم، چشمه تنگه پردول، چشمه تنگه سریدون، چشمه شمس، چشمه آب دبه، چشمه فاریاب، چشمه بنو سرکوه، آبشار چله، طبیعت تمبو، آسیاب آبی فاریاب، آسیاب فومستان.
حاجی آباد	قلعه حاجی آباد، آرامگاه سیدحمیدی، آسیاب آبی فارغان، آسیاب کله گوش فارغان، مجموعه آسیابهای آبشارتزرج، محوطه تاریخی طارم، برج فارغان، آسیاب منظرخان فارغان، کاروانسرای گهکم، امامزاده سید محمد، آستانه امامزاده امیر نظام الدین، آبشار تزرج، طبیعت زیبای بخوان، چشمه آب گرم حاجی آباد، آب گرم ده شیخ، چشمه آب گرم معدونیه، چاهو، قارقارو، استکی، فلاتونیه، کوه سیرو، نخلستانها وغارهای هزار پری در روستای شهدادی، غار سرباغ در کوه ملوس، باغات و قنات گهکم
جاسک	غارسادرمند، برج سیاه وسفید، گورستان جگین، اتاقهای ساسانی، تلگرافخانه، امامزاده امیر دیوان، رودخانه جگین، خلیجهای غربی وشرقی صخرههای شنی، چشمه آبگرم پوراف، آب گرم سدیج، جنگل حرا.
سیریک	خور آذینی، قلعه شاداد کنارجو، شهر سوخته میشی، ساحل دریای کوهستک، معبد عشاق گروک، قدمگاه امامزاده شاه نعمت الله ولی، سد کنارجو، بازار میشی و باغات و مناظر زیبای طبیعی
رودان	قلعه کمیز، تم مارو(تپه خیرآباد)، سنگ نوشتههای بادافشان، قلعه دختران، زیارتگاه امامزاده سید سلطان محمد، کوه زندان، امامزاده شاه قطب الدین حیدر، بل آبنا، قلعه بیژن، قلعه مهران شمیلو، تم سیدی، قلعه برنطین، قلعه جغین، رودخانه، قبرستان گبرها، تپه خوردگان، تپه پالور، جلگه موری، قدمگاه حضرت ابوالفضل، حضرت امیر، باغ وکاخ شاه نازدشت، قنات کهنوج بالا، امامزاده سید جلال الدین، امامزاده سید امیر بن سلیمان.
قشم	قلعه هرمز، چاههای تلا لافت، مقبره شیخ زین العباد، دست کند خرز یاخرس، محوطه باستانی کولغان مقبره بی بی مریم تم سنتی، مقبره سیدان، مسجدجامع قشم، قلعه پرتغالیهای قشم، هرمز، مقبره ومسجد شیخ برخ، سدگوران، خانج جری کولاک و محوطه اطراف آن، قلعه لافت، مجموعه برکههای درگهان، مجموعه برکههای گیاهدان، قلعه لارک، خانه زعفرانیه، چهارطاقیهای مکتب خانه هرمز، پاسگاه قدیم هرمز، غارنمکد ان، جنگل حرا، دره ستارهها، جزایر ناز، زیارتگاه شاه شهید
میناب	تپه کوره خانه واحدی، قلعه میناب، قلعه کردر، قلعه گوربند، قلعه هزاره میناب، پنج شنبه بازار، سد استقلال، باغات انبه، آستانه حضرت ابوالفضل (ع)، خانه ایمانی

درس ۱۳ قابلیت‌ها و توانمندی‌های اقتصادی استان

استان هرمزگان با قرارگیری بر پیشانی تنگه هرمز و هم‌جواری با مراکز مهم و پر رونق بازرگانی و تجاری در کناره جنوبی خلیج فارس جایگاه جغرافیایی مهم و منحصر به فردی به خود اختصاص داده است؛ به گونه‌ای که عمده عملکردهای اقتصادی استان ساحلی متأثر از دریاست و برخورداری از ذخایر و معادن زیرزمینی و آب و هوای معتدل در فصل کوتاه زمستان به این قابلیت‌ها و توان‌های اقتصادی افزوده است.

توانمندی کشاورزی

بخش کشاورزی استان هرمزگان مشتمل بر زیربخش‌های زراعت و باغداری، دام و طیور و شیلات و آبزیان است که نقش بسیار ارزنده‌ای در حوزه اقتصادی این منطقه ایفا می‌کند.

بخش کشاورزی استان ۱۰/۱۷ درصد از محصول ناخالص داخلی استان و نزدیک به ۱۹/۳ درصد از سهم شاغلین را به خود اختصاص داده است. شرایط جغرافیایی و آب و هوایی خاص استان، بستر مناسبی را برای پرورش گیاهان زراعی و باغی و تولید آبزیان ایجاد کرده است.

تفاوت زمانی تولید محصولات نسبت به سایر استان‌ها، به تولیدات گیاهی استان اهمیت خاصی بخشیده و همین امر سبب نقش ویژه زراعت و باغبانی استان در تنظیم بازار محصولات گیاهی و قیمت این محصولات گردیده است.

برخی فراورده‌های باغی استان از قبیل: لیموترش و انبه در کشور مقام اول را به خود اختصاص داده‌اند و دارا بودن بهترین رقم نارنگی، از لحاظ کیفیت و تولید خارج از فصل سبزیجات و صیفی جات استان نیز از دیگر مزیت‌های کشاورزی استان نسبت به سایر نقاط کشور است.

شکل ۲۰-۵- نمونه محصولات کشاورزی استان

صنایع شیلات

صید و صیادی در آب‌های خلیج فارس سابقه طولانی دارد. اما پرورش آبزیان (انواع ماهی و میگو) بیش از یک دهه قدمت ندارد. به دلیل برخورداری از توانمندی‌های عظیم پرورش میگو و صید آبزیان و ماهی، توسعه صنایع فراوری تولیدات دریایی (انجماد، بسته‌بندی، تبدیل و تولید انواع غذاهای دریایی و ...) می‌تواند زمینه ساز تحول و دگرگونی شگرفی در اقتصاد کشور باشد.

شکل ۲۱-۵- نمونه‌هایی از تولیدات دریایی - پرورش ماهی در قفس

صنایع

به‌طور کلی صنایع استان را در دو بخش می‌توان مطالعه کرد :

الف) صنایع و هنرهای دستی : صنایع دستی این استان شامل لنج‌سازی، گلابتون‌دوزی، خوس‌دوزی، حصیر بافی، گرگورسازی، سفال‌گری، سبد بافی و ... می‌باشد. برجسته‌ترین صنعت دستی استان را می‌توان لنج‌سازی به‌لحاظ قدمت زیاد و گلابتون‌دوزی و خوس‌دوزی به‌لحاظ منحصر به‌فرد بودن در کشور نام برد.

شکل ۲۲-۵- نمونه‌هایی از صنایع و هنرهای دستی استان

ب) صنایع کارخانه‌ای (ماشینی): توسعه صنعتی استان پدیده‌ای نوپاست. استان هرمزگان به لحاظ موقعیت جغرافیایی و شرایط اقلیمی و ساختار زمین‌شناسی، توانمندی‌های بالقوه‌ای در بخش صنعتی داراست. از عمده صنایع فعال و با ارزش افزوده بالا صنایع مرتبط با دریا، صنایع شیلاتی (کارخانه‌های کنسرو ماهی، پودر ماهی و...)، کشتی‌سازی و تولید قایق فایبر گلاس، صنایع تبدیلی در مناطق مستعد کشاورزی و همچنین صنایع کانی غیر فلزی را می‌توان نام برد. مناطق آزاد تجاری و صنعتی کیش و قشم و همچنین سه منطقه ویژه اقتصادی صنایع معدنی فلزی خلیج فارس، کشتی‌سازی و بندر شهید رجایی جذابیت‌های لازم برای سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی را فراهم کرده است.

شکل ۲۳-۵- کارخانه کنسرو ماهی - کشتی‌سازی

جدول ۳-۵- مهم‌ترین واحدهای فعال صنعتی استان تا پایان سال ۱۳۸۷

ردیف	نام طرح	نوع تولید	اشتغال (نفر)	ردیف	نام طرح	نوع تولید	اشتغال (نفر)
۱	منطقه ویژه صنایع فلزی و معدنی خلیج فارس	سیستم انتقال و تغذیه مواد خام معدنی	۱۰۶	۷	صنایع فراساحل	سکوی شناور انواع جرثقیل	۶۷۸
۲	آلومینیوم المهدی	شمش آلومینیوم	۷۳۸	۸	فرآورده‌های شیلاتی بندرعباس	عمل‌آوری و بسته‌بندی آبزیان	۹۰
۳	مجتمع کشتی‌سازی خلیج فارس و صنایع فراساحل	تعمیر و نگهداری شناورهای دریایی	۲۲۸۰	۹	شرکت تولید روی بندرعباس	شمش روی	۲۴۰
۴	سیمان هرمزگان	انواع سیمان	۵۲۵	۱۰	هرمزسرامیک	کاشی دیواری	۱۳۰
۵	نفت پاسارگاد	تولید انواع قیر و بسته‌بندی قیر	۱۰۵	۱۱	مجتمع فولاد جنوب	شمش فولادی	۳۰۰
۶	صنایع شهید درویشی	تعمیر و نگهداری شناورهای دریایی	۶۰۰	۱۲	شرکت بالایش نفت	انواع نفت و بنزین	۱۲۰۱

معادن

معادن استان مشتمل بر معادن کانی‌های فلزی، غیر فلزی، ذخایر و معادن نفت و گاز است.

۱- کانی‌های فلزی و غیر فلزی: استان هرمزگان به دلیل موقعیت زمین‌شناسی خاص، دارای توانمندی‌های معدنی متفاوتی است. در حالی که در قسمت‌های غربی و شمال غربی استان به دلیل وجود سازندهای زمین‌شناسی گچساران و میشان، استقرار بالغ بر ۸۰ گنبد نمکی، معادن سنگ گچ، سنگ آهک، نمک، خاک سرخ، سنگ آهن و... دیده می‌شود. در قسمت‌های جنوب شرقی و شرق استان می‌توان معادن کرومیت، منگنز و سنگ‌های تزئینی (سنگ چینی) را مشاهده کرد. در ناحیه جنوب شرقی استان، معادن مس، تالک، اسمکتیت، کانی‌های خانواده گرونا شناسایی شده است که هنوز فعالیت‌های اکتشافی بر روی برخی از آن‌ها در حال اجراست.

سنگ چینی
قدمگاه - حاجی آباد

کارخانه خاک سرخ
جزیره هرمز

کارخانه سنگ گچ خمیر

شکل ۲۴-۵ نمونه‌هایی از معادن غیر فلزی در استان

۲- معادن نفت و گاز در استان : میدانی گاز و نفت مورد بهره‌برداری در استان عبارت اند از :

۱- میدان گازی سرخون : این میدان در ۲۰ کیلومتری شمال شرقی بندرعباس واقع شده و گاز تولیدی چاه‌های منطقه جهت فراورش به پالایشگاه گاز سرخون ارسال می‌گردد تا برای مصارف شهری، صنعتی و نیروگاه‌های گاز آماده گردد.

۲- میدان گازی گورزین : میدان گورزین در جزیره قشم قرار دارد که در حال حاضر از ۵ حلقه آن تولید صورت می‌گیرد. گاز حاصل ابتدا به مجتمع فراورش گورزین ارسال، سپس به بندرعباس منتقل می‌شود.

توانمندی‌های استان

۳- میدان نفتی هنگام: این منطقه با ذخیره نفتی بسیار بالا از شهریور ۱۳۸۹ با تولید روزانه ۱۰ هزار بشکه رسماً فعالیت خود را آغاز کرده است. در حال حاضر، نفت تولیدی از این میدان در جزیره لاوان تخلیه می‌شود و از طریق خط لوله به پالایشگاه نفت بندرعباس منتقل می‌گردد. از خصوصیات منحصر به فرد این میدان نفتی، می‌توان به رنگ سبز نفت تولیدی اشاره کرد که با رنگ نفت خام در جهان تفاوت دارد.

(الف)

(ب)

شکل ۲۵-۵- الف) پالایشگاه نفت - ب) میدان نفتی هنگام

در سال‌های آینده تعدادی از میدان‌های نفتی دیگر در نزدیکی هرمز از جمله چهار میدان نفتی هرمز، میدان‌های نفتی توسن و تفتان به همراه میدان‌های گازی این مناطق با اتکا به تأسیسات و زیر ساخت‌های موجود در جزیره قشم توسعه خواهند یافت. همه این فعالیت‌ها به علاوه کشف میدان جدید گازی سفید در ۱۴۰ کیلومتری شمال غربی بندرلنگه و میدان نفتی آلفا در نزدیکی جزیره لاوان، هرمزگان را به قطب نفت و گاز کشور تبدیل خواهد کرد.

برای مطالعه

جدول ۴-۵- معادن استان

نوع معدن	تعداد معادن فعال	مکان جغرافیایی	مقدار ذخیره قطعی (هزار تن)	موارد مصرف
معدن ناحیه غرب و شمال غرب استان هرمزگان	سنگ گچ	۲۴	خمیر - بستک - بندر لنگه	۱۴۷/۲
	سنگ ساختمانی (لاشه)	۲۵	بندر لنگه - بندرعباس - خمیر	۱/۶۲۴/۸۴
	سنگ آهن	۶	جزایر لارک و فارو - تنگ زاغ و بخش‌هایی از حاجی آباد	۱۹۱۶۸
	سنگ آهک	۴	خمیر - بندرعباس - گاوبندی	۳۹۰۸۳۸
	سنگ نمک	۲	بندرعباس - بستک	۳۵۳۸
	شیل و مارن	۲	خمیر - بستک	۳۷۹۷۰
	گل سرشویی			صنعت حفاری - بیرنگ کننده‌ها - جذب کننده‌ها و تصفیه
	گوگرد		بوستانو - خمیر - قشم	مصارف صنعتی
معدن جنوب شرق و شرق استان	کرومیت	۵	حاجی آباد - رودان	۲۲۶/۲۸۶
	منگنز و کرومیت	۱	رودان (در کوه شاه احمدی و بشاگرد شناسایی شده است)	۷۳۰
	سنگ تزئینی (سنگ چینی)	۴	حاجی آباد (باغات - کوه شاه احمدی)	۵۴۰۶
	سیلیس	۱	حاجی آباد	۵۶۲۵۰

تجارت

استان هرمزگان از جمله ۷ استان ساحلی کشور است. این استان ۷۰ بندر کوچک و بزرگ دارد که بندر شهید رجایی به عنوان

توانمندی‌های استان

بزرگ‌ترین بندر تجاری کشور و یکی از دروازه‌های طلایی و اصلی ورود و خروج کالا و بازرگانی کشور در حوزه خلیج فارس و دریای عمان از نظر حجم مبادلات بازرگانی مطرح است و به‌عنوان پشتوانه ملی کشور در اقتصاد و ایجاد اشتغال‌زایی مستقیم و غیرمستقیم نقش بسزایی دارد؛ به‌طوری‌که بیش از ۵۰ درصد صادرات و واردات و ۸۰ درصد عملیات کانتینری کشور از طریق بندرهای هرمزگان به‌ویژه بندر شهید رجایی انجام می‌شود. روزانه حدود ۶ هزار کامیون و تریلی برای جابه‌جایی کالا از اقصای نقاط کشور وارد بندر شهید رجایی در بندرعباس می‌شود و همچنین بخش اعظم صادرات مواد معدنی و فراورده‌های نفتی نیز از طریق بنادر هرمزگان انجام می‌شود.

شکل ۲۶-۵- نمونه‌ای از عملیات کانتینری